

Как функционират социалните предприятия в България в периода на извънредното положение и СО-VID 19- анализ и препоръки

В периода 3-ти до 8-ми Април 2020-та беше проведено онлайн проучване, в което се включиха 30 социални предприятия от България. Прочуването цели да регистрира моментното състояние и реакция на социалните предприятия и ефекта, който има въведеното извънредно положение в дългосрочен план спрямо тяхната дейност и социален ефект. Проучването е проведено и иницирано от Сдружение ИДЕА, което администрира дейността на Социалната чайна в град Варна.

В настоящия момент България, а и светът, са изправени пред криза, със социални, икономически и потенциални сериозни политически последствия. Естествено е най-потърпевши да бъдат именно най-уязвимите сред всички засегнати. И тук говорим по-скоро за слоеве на обществото и като цяло за хора, които дори в добре развиваща се икономическа обстановка трудно намират за себе си начин да превъзмогнат ограничения от физическо, здравно или друго естество, за да допринасят за общественото развитие и собственото си благополучие. В последните години в България все още доста плахо, но навлиза една форма на икономическа активност – социалното предприемачество, която е изцяло ориентирана към подпомагането на пълноценния живот и включване именно на уязвимите групи. Социалните предприятия са особен икономически субект, който по-скоро поставя себе си в услуга на обществото и хората с ограничени възможности, отколкото е движен от желанието за печалба и разпределяне на дивидент.

В днешната ситуация, съвсем естествено е тези предприятия да са поставени пред изключително сериозни предизвикателства по няколко причини:

- **Икономическата им активност** е по-скоро форма на заместваща социална услуга и следователно адаптивността им при такива резки пазарни промени не е особено висока;

- Социалните предприятия често работят с и за целеви групи, които **в случай на прекратяване на дейността на ЮЛ** нямат пред себе си набор от варианти за друго развитие;
- За социалните предприятия, които **директно включват в своята дейност представители на целевите групи**, за които работят, средствата, които са вече инвестирани в развитието на уменията и адаптирането на процесите за наетия персонал е много трудно да бъдат отделени отново, ако на този етап, дори и за кратко, преустановят работа.

За да разберем истинските предизвикателства пред социалните предприятия в България, в началото на месец април 2020 г. направихме проучване на трудностите, с които те се сблъскват. При изключително малкия брой социални предприятия в страната то, без да претендира за представителност, може да посочи реалните тенденции в сектора и конкретните заплахи, с които тези предприемачи се сблъскват в настоящия момент. В проучването участваха 30 представители на социални предприятия от цялата страна.

Проучването показва, че съвсем естествено основните дейности на социалните предприятия в страната предполагат активно включване на представители на целевите групи в най-засегнатата от очертаващата се тежка криза - сфера на услугите (кетъринг и ресторантьорство, изработване на продукти с кауза или в подкрепа на кауза, услуги и други дейности в подкрепа на физическото и психическото благополучие на хора в неравностойно положение и/или лица от уязвими групи и др.). В допълнение могат да се посочат и други дейности като обучение, анализ, образователни дейности на деца, младежи, родители и онлайн медии и осигуряване на специализирана информация за различни групи в неравностойно положение, увреждания или социална изолация поради различни причини.

Над 80% от анкетираните социални предприятия отговарят на класификацията за микропредприятия съгласно чл. 3(1), ал. 3 от Закона за малки и средни предприятия, т.е. имат до 10 назначени служители и оборот (или стойност на активите) на годишна база под 3 900 000.00 лв., което съвсем естествено ги позиционира сред най-уязвимата група икономически субекти и не е изненада, че в условията на извънредно положение 41% посочват, че пред тях има непреодолими пречки да осъществяват дейността си, докато 39% запазват само част от дейността си и функционират на ръба на оцеляването. **Едва 8 % посочват, че са успели да реструктурират дейността си, което се предполага, че важи предимно за онези предприятия, които оперират основно в интернет.**

Може ли да функционира вашето предприятие в условията на извънредно положение?

30 responses

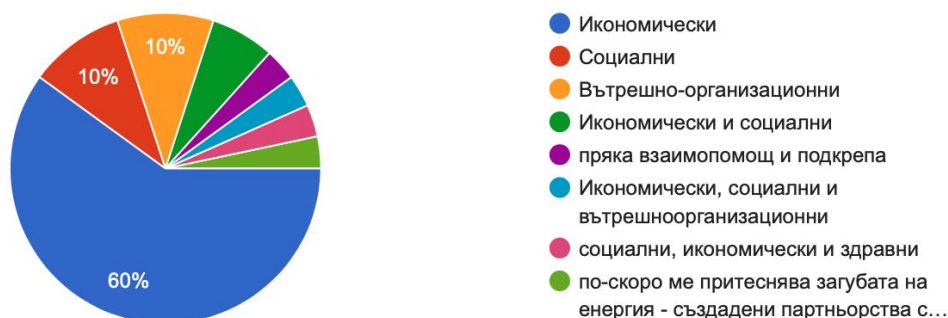
43% от анкетиранияте са освободили вече част от наетите служители, или предстои да направят това преди изтичането на срока на извънредното положение. Това е съществен процент и неминуемо ще има отражение върху редица обществени сфери – като за съжаление в тези случаи става дума за прехвърляне на тежестта от работодателите не само към системата за обезщетяване на безработни лица в страната, но и създаване на допълнителна тежест за социалната система в цялост, а в определен процент и за здравната и системата на сигурността. Така например, ако едно социално предприятие като Социалната чайна в гр. Варна в момента не функционира (каквото е конкретният случай), то петнадесетте обхванати в дейността младежи в неравностойно положение са отново отговорност единствено на институциите във Варна. Това, при днешната претовареност и несигурност, е идеална среда за регрес на постигнатото вече и отклонения в поведението, водещи със себе си сериозна опасност от престъпни прояви. Те от своя страна ще струват на данъкоплатците допълнителни средства в перспектива, за които в момента няма как да бъдат събрани и предоставени данни, но със сигурност в дългосрочен план ще надхвърлят многократно необходимите средства за издръжка на това социално предприятие за периода на извънредното положение.

И ако този пример е твърде конкретен и се отнася до едно социално предприятие, от направеното проучване става ясно, че за над **72% от респондентите, текущата ситуация и преустановяването на работа в настоящия момент ще доведе до негативни последици за целевата група**, тъй като в голямата си цялост при тях липсват умения за адаптиране и липсата на взаимодействие и подкрепа оказва негативно влияние върху постигнатите резултати за лицата от уязвими групи и/или в неравностойно положение.

В каква сфера са основните последици от създалата се ситуация, спрямо вашата дейност към момента?

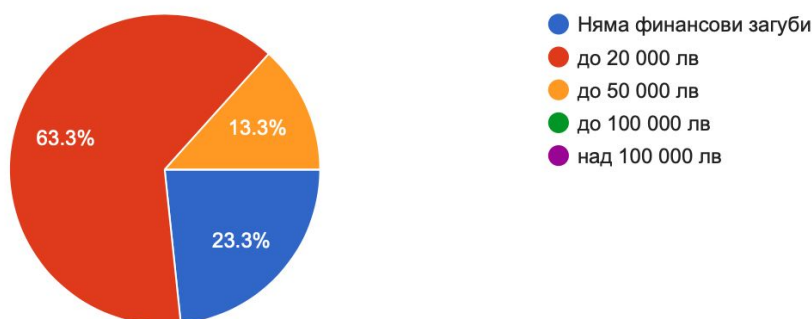
30 responses

За 60% от анкетираните представители на социални предприятия основната последица ще бъде икономическа. Сред останалите отговори са посочени социални и вътрешно-организационни последици. Това съвсем естествено води до извода, че секторът (поради естествената си слаба приспособимост и отсъствието на резерви) ще бъде изключително тежко засегнат. За справка се посочва, че към края на месец март 2020 г. над 13% от респондентите вече имат финансови загуби до 50 000 лева, а за други 63% те са в порядъка на 20 000 лева. **Над 50% от анкетираните заявяват притеснение, че в рамките на следващите 6 месеца предстои да прекратят дейността си.**

Какви са конкретни измерения на понесените финансови загуби до момента във вашата организация?

30 responses

Посочените цифри нямат за цел да очертаят само безизходица, но и да обърнат внимание, че стопански инициативи на хора, които са поставили себе си и бизнеса си в услуга на обществото, са изложени на изключително висок риск, който води със себе си като ефект на доминантното последици за уязвими групи и хора в неравностойно положение без сериозни умения за адаптиране в настоящата ситуация.

Именно по тази причина търсим възможност за включване на социалните предприятия сред приоритетните сектори за подпомагане от страна на държавата, чрез:

- **фиксирана целева помощ към социални предприятия на месечна база, която да им помогне за продължаване на дейността и покриване на фиксирани разходи (наем, режийни и други) – посочено от 56% от респондентите;**
- **разсрочване на задълженията към държавата – посочено от 12% от респондентите;**
- **подкрепа за заплати за служителите – посочено от 19% от респондентите;**
- **създаване на програми за финансиране от донори, държава и местни власти на организациите, по време на извънредното положение – посочено от 13% от респондентите.**

Навременната подкрепа от всички релевантни институции е критично важна за сектора в момента, защото е ясно, че в определен момент от социалните предприятия се очаква да възобновят дейност, да отворят и да постигат дори в по-голяма степен социалната си отговорност и ефект. За много от сочените за успешни примери за социално предприемачество, това е на ръба на възможното в сегашния контекст на несъществуващи финансови и други инструменти за подкрепа. Споделяме резултатите от това проучване с притеснение, но и с мотивация да намерим решение и правилна посока за ползотворно партньорство между сектора на малкото социални предприятия в България и институциите. Социалното предприемачество е изключително силен инструмент за преодоляване на социални проблеми и резултатите, които такъв тип организации постигат създават, както финансова, така и нефинансова стойност. Настоящият документ ясно очертават и липсата на инструменти за подкрепа на сектора не само на регионално, но и на национално и международно ниво. Смятаме за необходимо да подчертаем нуждата от диалог и желанието на тези предприятия да допринесат за възстановяването както на икономическия, така и на социалния сектор - защото все пак в даден момент извънредното положение ще приключи и всички заедно трябва да опитаме да допринесем за новата динамика, в която ще живеем.

Надяваме се споделените резултатите да бъдат полезни и да подкрепят всички заинтересовани страни в съставянето на работещи стратегии за подкрепа на сектора.

Проучването и докладът са изготвени от:

Илина Мутафчиева, Александър Куманов и Мая Донева - членове на борда на Сдружение ИДЕА

За допълнителни въпроси и коментари, моля свържете се с нас на:

info@thesocialteahouse.bg

www.thesocialteahouse.bg

В проучването се включиха:

Зона 21

Пекарна „Радост“

Ателие "Уникат" към Сдружение за подкрепа на лица с умствени затруднения

Мулти култи колектив

Фондация Каузи

Box to Remember

Four Ranch / Фондация "Пейнт и Куортър Хорс България"

Заслушай се

uspelite.bg

Доброволно сдружение на възрастни хора - Спортно - интелектуален клуб "Ахридос" в град Кърджали

Хале 3

Национална инициатива за насърчаване на детското четене "Разказвачът на приказки"

Фондация "Музика за България"

Фондация Три/Академия за родители

Пукльовците

Фондация "Кукуряк", гр. Стара Загора

Био игри

ПараКидс

FOX book café

Фондация "Детски книги"

Нарисувай ми усмивка

Сдружение Враца софтуер общество

Sci High Foundation

СП "Неща с душа" към фондация "Оренда"

Фондация "Живот със Синдром на Даун"

СНЦ ИДЕА - Социална чайна, гр. Варна

Фондация Ендометриоза и репродуктивно здраве

Фондация "Гутенберг 3.0"

Българска фондация Биоразнообразие - "Природа в кутия"

Фондация "Лърн"